



LIBRARIA DELFIN

Prof. MARIANA BADEA

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ



pentru clasele
• V-VI •



Lucrare realizată în conformitate
cu *PROGRAMA ȘCOLARĂ DE LIMBA
ȘI LITERATURA ROMÂNĂ*



Cuprins

OPERE LITERARE

- COMPUNERI ARGUMENTATIVE -

■ CLASA A V-A

GENUL LIRIC

● „Ce te legeni...” de Mihai Eminescu Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie	pag. 17
● „La mijloc de codru...” de Mihai Eminescu Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie	pag. 22
● „Fiind băiet păduri cutreieram” de Mihai Eminescu Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie	pag. 25
● „O, rămâi...” de Mihai Eminescu Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie	pag. 30
● „Mama” de Nicolae Labiș Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie	pag. 35
● „Copilărie” de Victor Eftimiu Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie	pag. 37
● „Sfârșit de toamnă” de Vasile Alecsandri Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel	pag. 41
● „Toamna” de Octavian Goga Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel	pag. 46
● „Cămara de fructe” de Ion Pillat Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel	pag. 50
● „Vară” de Lucian Blaga Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel	pag. 54

GENUL EPIC

● „Balada unui greier mic” de George Topârceanu Apartenența operei la genul epic	pag. 58
● „Prâslea cel voinic și merele de aur” – basm popular Povestire pe momentele subiectului pag. 63	
Apartenența operei la genul epic, specia literară basm popular	pag. 70
Caracterizarea personajului principal din basmul popular	pag. 74
Rezumatul basmului popular	pag. 78

● „Aleodor împărat” – basm popular	
Povestire pe momentele subiectului	pag. 79
Apartenența operei la genul epic, specia literară basm popular	pag. 82
Caracterizarea personajului principal din basmul popular	pag. 85
Rezumatul basmului popular	pag. 88
● „Dragoș-Vodă” – legendă populară	
Apartenența operei la genul epic,	
specia literară legendă populară	pag. 89
Rezumatul legendei populare	pag. 92
● „Dreptatea lui Țepeș”	
Apartenența operei la genul epic,	
specia literară legendă populară	pag. 93
Rezumatul legendei populare	pag. 95
● „Stânca corbului” – legendă populară	
Apartenența operei la genul epic, specia literară legendă populară	pag. 96
Rezumatul legendei populare	pag. 99
● „Vizită...” de I.L. Caragiale	
Apartenența operei la genul epic, specia literară schiță	pag. 100
Caracterizarea personajului principal din schiță	pag. 105
Rezumatul schiței	pag. 108
● „D-I Goe...” de I.L. Caragiale	
Apartenența operei la genul epic, specia literară schiță	pag. 109
Caracterizarea personajului principal din schiță	pag. 114
Caracterizarea personajelor secundare din schiță	pag. 118
Rezumatul schiței	pag. 121
● „Descoperind râul” de Fănuș Neagu	
Apartenența operei la genul epic, specia literară povestire	pag. 122
Rezumatul povestirii	pag. 125
● „Ciobănilă” de Vasile Voiculescu	
Apartenența operei la genul epic, specia literară povestire	pag. 126
Rezumatul povestirii	pag. 131
● „Gândăcelul” de Emil Gârleanu	
Apartenența operei la genul epic, specia literară povestire	pag. 132
● „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă (fragment)	
„La cireșe”	pag. 134
● Personajul literar: definiție, clasificare,	
modalități de caracterizare	pag. 139
● „Domnu Trandafir” de Mihail Sadoveanu	
Portret literar	pag. 143
● „Mihai Viteazul” de Nicolae Bălcescu	
Portret literar	pag. 148



GENUL LIRIC

- **„Peste vârfuri” de Mihai Eminescu**
Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie pag.150
- **„O, rămâi...” de Mihai Eminescu**
Apartenența operei la genul liric, specia literară elegie pag. 30
- **„Doina” – doină populară**
Apartenența operei la genul liric, specia literară doină populară pag.155
- **„Măi bădiță, floare dulce” – doină populară**
Apartenența operei la genul liric, specia literară doină populară pag.159
- **„Iarna” de Vasile Alecsandri**
Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel pag.162
- **„Mezul iernei” de Vasile Alecsandri**
Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel pag.167
- **„Mărțișor” de Ion Pillat**
Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel pag.172
- **„Creion” de Tudor Arghezi**
Apartenența operei la genul liric, specia literară pastel pag.176

GENUL EPIC

- **„Sobieski și românii” de Costache Negruzzi**
Apartenența operei la genul epic, specia literară nuvelă pag.179
Caracterizarea personajelor din nuvelă pag.183
Rezumatul nuvelei pag.187
- **„Budulea Taichii” de Ioan Slavici**
Povestire pe momentele subiectului pag.188
Caracterizarea personajelor din nuvelă pag.200
Apartenența operei la genul epic, specia literară nuvelă pag.204
Rezumatul nuvelei pag.208
- **„Câinele și cățelul” de Grigore Alexandrescu**
Apartenența operei la genul epic, specia literară fabulă pag.210
- **„Bivolul și coșofana” de George Topârceanu**
Apartenența operei la genul epic, specia literară fabulă pag.217
- **„Constantin Brâncovanul”**
Apartenența operei la genul epic, specia literară baladă populară pag.223
Caracterizarea personajului principal pag.235
- **„Toma Alimoș”**
Apartenența operei la genul epic, specia literară baladă populară pag.239
Caracterizarea personajului principal pag.248



LIBRĂRIA DELEIN

DICTIONAR DE SCRITORI

- BIOBIBLIOGRAFII ALE SCRITORILOR -

♦ VASILE ALECSANRI	pag.251
♦ GRIGORE ALEXANDRESCU	pag.253
♦ TUDOR ARGHEZI	pag.254
♦ NICOLAE BĂLCESCU	pag.256
♦ LUCIAN BLAGA	pag.258
♦ ION LUCA CARAGIALE	pag.261
♦ MIHAI EMINESCU	pag.263
♦ VICTOR EFTIMIU	pag.267
♦ EMIL GÂRLEANU	pag.268
♦ OCTAVIAN GOGA	pag.270
♦ NICOLAE LABIȘ	pag.272
♦ FĂNUȘ NEAGU	pag.273
♦ COSTACHE NEGRUZZI	pag.275
♦ ION PILLAT	pag.276
♦ ALECU RUSSO	pag.278
♦ MIHAIL SADOVEANU	pag.280
♦ IOAN SLAVICI	pag.282
♦ GEORGE TOPÂRCEANU	pag.286

LIMBĂ ȘI COMUNICARE

● <i>Situația de comunicare</i>	pag. 288
- <i>Tipuri de texte</i>	pag. 290

LITERATURA – ARTĂ A CUVÂNTULUI *(literatura cultă și literatura populară)*

pag. 291

■ Opera literară; genul și specia	pag. 295
● <i>Genul liric – specii literare lirice</i>	pag. 297
● <i>Genul epic – specii literare epice</i>	pag. 301
● <i>Limbajul artistic; figuri de stil</i>	pag. 309

MIC DICTIONAR DE CONCEPTE OPERAȚIONALE pag. 316

GENUL LIRIC

ELEGIA

„CE TE LEGENI ...”

Mihai Eminescu

- operă literară lirică -

- Apartenența operei la **genul liric**, specia literară **elegie** -

Elegia este specia liricii culte, asemănătoare bocetului popular, în care poetul își exprimă în mod direct sentimentele de tristețe, melancolie, suferință, durere, reğrete, adică o variată paletă de stări sumbre și profunde.

“- Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?
- De ce nu m-aș legăna,
Dacă trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește.
Bate vântul frunza-n dungă -
Cântăreții mi-i alungă;
Bate vântul într-o parte -
Iarna-i ici, vara-i departe.
Și de ce să nu mă plec,
Dacă păsările trec!

Peste vârf de rămurele
Trec în stoluri rândunele,
Ducând gândurile mele
Și norocul meu cu ele.
Și se duc pe rând, pe rând,
Zarea lumii-ntunecând,
Și se duc ca clipele,
Scuturând aripele,
Și mă lasă pustii,
Veștejit și amorțit
Și cu doru-mi singurel,
De mă-ngân numai cu el!”



- operă literară lirică -

- Apartenența operei la **genul liric**, specia literară **pastel** -

Pastelul este creația lirică în versuri, în care este descris un tablou din natură, iar poetul își exprimă în mod direct sentimentele trăite în fața peisajului zugrăvit. Compozițional, pastelul îmbină armonios planul terestru cu cel cosmic, iar procedeele artistice se definesc prin imagini vizuale, auditive, motorii, olfactive, un rol important avându-l figurile de stil (tropi) și cromatica.

Ion Pillat (1891-1945) creează o poezie înscrisă într-un tradiționalism pictural, puternic înrădăcinată în „câmpul strămoșesc” al priveliștilor familiale de la moșiile Florica și Miorcani. Poet interbelic, Ion Pillat evocă o lume „plină de dulceața vremurilor vechi” în cele șaisprezece volume de poezii, printre care „*Pe Argeș în sus*” (1923), „*Satul meu*” (1925), „*Biserica de altădată*” (1926) provoacă cititorului nostalgia unei copilării aproape miraculoase.

Pastelul „Cămara de fructe” de **Ion Pillat** a apărut în volumul „*Pe Argeș în sus*” (1923) și descrie *metaforic*, prin imagini artistice și figuri de stil, propria copilărie fascinantă mereu pentru adultul poet.

Titlul „Cămara de fructe” este *metafora* unui spațiu magic pentru copilăria splendidă a poetului, perioadă din care cămara „grea de miresme” i-a rămas pentru totdeauna în memoria sufletului.

(Structură, semnificații, limbaj artistic)

Poezia „*Cămara de fructe*” de **Ion Pillat** este structurată în **patru catrene** (*strofe de câte patru versuri-n.n.*) și dezvăluie încă din **incipit** (*primele versuri*) *solitudinea și emoția nostalgică* pe care amintirile dragi le provoacă poetului-adult atunci când se întoarce pe locurile natale și evadează în trecut, la extazul copilăriei:



Personajul literar este principalul element al unei opere epice sau dramatice (*niciodată lirice*), care determină acțiunea, se află în centrul evenimentelor și întâmplărilor ori poate fi o puternică personalitate umană în jurul căreia se construiește esența ideatică a creației literare.

Personajul literar este conturat, de regulă, din două perspective: una socială (exterioară) și cealaltă psihologică (interioară), acestea determinând și conflictele în care sunt implicate personajele: conflictul exterior și conflictul interior.

Cuvântul „*personaj*” provine din fr. *personnage* și lat. *persona*, care înseamnă „mască de teatru”, „rol”.

■ **Clasificarea personajelor literare** poate fi făcută după o multitudine de criterii, în funcție de o serie de repere artistice și de principalele perspective care le structurează în categorii.

O eventuală ordonare a personajelor literare poate fi sistematizată luând în considerare numai *câteva dintre criteriile esențiale* și având în vedere cele mai reprezentative personaje întâlnite în operele literare incluse în programa școlară.

A. După rolul și locul pe care îl ocupă în opera literară:

● **Personaj principal** – apare pe parcursul întregii opere epice sau dramatice și/sau are rolul esențial în desfășurarea acțiunii.

● **Personaj secundar** – apare în câteva secvențe epice sau dramatice și are menirea de a contura/completa personalitatea personajului principal și de a ilustra relația acestuia cu celelalte personaje.

● **Personaj episodic** – apare într-un singur episod epic sau dramatic și are misiunea de a evidenția o trăsătură a altui personaj, de a da culoare firului narativ, de a ilustra relații interumane etc.



TEXTUL este comunicarea scrisă alcătuită din succesiunea logică a propozițiilor/ frazelor dintr-un document, o scriere, o publicație, o tipăritură, în care se respectă regulile ortoepice, ortografice și de punctuație aflate în vigoare la data redactării. Termenul „text” se folosește și atunci când se face referire la un *fragment* dintr-o scriere literară, științifică, politică, publicistică etc.

În funcție de scopul comunicării și de concretizarea informației transmise, **mesajul** poate fi organizat fie ca **text ficțional (literar)**, fie ca **text nonficțional**.

● **TEXTUL FICTIONAL (TEXTUL LITERAR)** caracterizează *comunicarea artistică*, prin originalitatea reflectării realității înconjurătoare, prin funcția poetică a limbajului, prin expresivitatea conținutului care primează în fața informației înmagazinate. Principalele caracteristici care individualizează textul ficțional sunt: *cuvintele cu sens figurat (sens conotativ), marca afectivității, perspectiva subiectivă, nota reflexivă a ideilor, imagini artistice, iar în acțiune sunt implicate personaje, nu persoane*. Conținutul textului ficțional se adresează sensibilității cititorului, nu rațiunii.

Tipuri de texte ficționale: *schița, povestirea, navela, romanul, balada, basmul, fabula, idila, meditația, pastelul, oda, imnul, poemul* etc.

● **TEXTUL NONFICTIONAL (TEXTUL NONLITERAR)** vizează *domeniul științific, juridico-administrativ, publicistic*, iar emițătorul abordează obiectiv realitatea într-un limbaj comun, convențional și transmite informații specifice fiecărui domeniu. Ca trăsături, se disting: *cuvintele cu sens propriu (sens denotativ), enunțuri logice, concepte definitorii, prezintă persoane, nu personaje și se adresează rațiunii, iar nu sensibilității afective*. Limbajul este specializat pe domnii de activitate, în funcție de conținutul informațiilor.

Tipuri de texte nonficționale: *regulamentele, legile, anunțurile publicitare, articolele, interviurile, memoriile, lucrările științifice* etc.